

David Brolin och Göran Fredriksson

Postmodernismens liv efter detta

Ur *Tidningen Kulturen* maj 2011

För två år sedan publicerades samlingsvolymen *Svar på frågan: Vad var det postmoderna?*. Skriften kan tolkas som en till akademisk ”nyansering” förklädd äreräddning av ”det postmoderna”. (I skamvrån, som ”onyanserad” kritiker, ställs antipostmodernisten Jürgen Habermas.) Men författarna har svårt för själva begreppet, vill inte (längre) riktigt kännas vid det. Volymens redaktör, filosofen Sven-Olov Wallenstein, verkar finna det lustigt att postmodernismen idag blivit en pejorativ beteckning på ”en normupplösande kulturell relativism, misstro och överdriven skepticism mot objektiv kunskap, övertro på språkets roll”.¹

En medförfattare, Hans Ruin, menar att termen inte beskriver verklighetens och tankens mångfald; vad den åstadkommer är en ”reaktiv icke-position”.²

De ex-postmodernister, som tror att postmodernismen hör till det förgångna, vill vi svara: den är historia i en helt annan bemärkelse – nämligen *levande historia*. Enligt vår uppfattning är det banden mellan dåtid och nutid som är intressanta. Men för att upptäcka dem krävs en historiserande, ideologikritisk metod som inte nöjer sig med att titta i backspegeln utan också ser de förskräckande spåren i samtiden. En sådan analys leder oss till slutsatsen att inte så få av dem som distanserar sig från postmodernismen som en ”reaktiv icke-position” omfattar den indirekt i uppgraderad version som ett till synes mindre förpliktande posttänkande – *en passiv reaktionär position*.

Att begreppet ”postmodernism” är mångtydigt och motsägelsefullt betyder inte att fenomenet upphört att existera eller att det inte skulle gå att finna en användbar definition.³ Det går att urskilja tre grundbetydelser. För det första handlar det om själva tiden eller samhällstillståndet vi lever i, ofta benämnt det postmoderna” eller ”postmoderniteten”. För det andra syftar det på en estetisk stilriktning inom framför allt arkitektur. För det tredje kan det hänvisa till en specifik filosofisk och politisk teoribildning. Det är den tredje grundbetydelsen som intresserar oss här. (Postmodernismens komplexa historia och förgreningar lämnar vi därhän, liksom dess användning som stil- eller epokbegrepp. Poststrukturalism ser vi som en huvudsakligen fransk riktning i opposition mot 60-talets strukturalism; den ingår som ett moment i postmodernismen).⁴

All postmodern teori har en *teoretisk kärna* av filosofiska och ideologiska element, nämligen: 1) misstro mot helhetstänkande (världen som totalitet); 2) prioritering av ”skillnad”, ”motsägelser” och ”mångfald” framför likhet och uniformitet; 3) misstro mot ursprung och ordnande princip (enhetsprincip). De filosofisk-politiska (ontologiska och kunskapsteoretiska) ståndpunkter som detta resulterar i är dels en *nominalism*, alltså synen att verkligheten endast består av enskildheter;⁵ dels en *anti-essentialism* som (åtminstone retoriskt) avvisar alla försök att finna ”essenser”, dvs djupdimensioner i historien och samhället; dels en *anti-universalism* som lika tydligt förkastar allmängiltiga moraliska och politiska doktriner.⁶

¹ Wallenstein, Sven-Olov (red): *Svar på frågan: Vad var det postmoderna?* Axl Books, Stockholm 2009.

² Ruin, Hans: ”Filosofin och postmoderniteten: En kritisk återblick” i Wallenstein (red) 2009 s. 29.

³ Går vi tillbaka till postmodernismens genombrott i svensk kulturell offentlighet – 1980-talets mitt – så märker vi redan där att det finns ett obehag inför det ”plågsamma begreppet” som förvandlats till ”recensentklyscha” men som det när allt kom omkring ändå inte gick att undvika. Se Ruth, Arne: ”Frigörelse – eller hot mot etiken?” i *Dagens Nyheter* 28/6 1986.

⁴ Reihmann, Jan: *Postmoderner Links-Nietzscheanismus. Deleuze & Foucault. Eine Dekonstruktion*, Argument Verlag, Hamburg 2004 s. 10f; Liedman, Sven-Eric: *Mellan det triviala och det utsägliga. Blad ur humanioras och samhällsvetenskapernas historia* Daidalos Göteborg 1998 s. 153. Poststrukturalismen bör alltså inte förstås som ett motbegrepp till samlingsbegreppet postmodernism (som också innefattar tankeriktningar såsom dekonstruktionen).

⁵ Liedman (1998) s. 149.

⁶ Den franske filosofen och f d vänstertänkaren Jean-François Lyotard populariserade postmodernismbegreppet i sin lilla skrift *La condition postmoderne* (Det postmoderna tillståndet, 1979; sv övers 2010). Där utkristalliserades de nämnda grundprinciperna och ståndpunkterna. Lyotard kritiserade alla övergripande ”stora berättelser” – ”metaberättelser” – och den tro på sammanhang, mening och mål som dessa berättelser rymmer. Till meta-

För en undersökning av de glömda sambanden mellan ”klassisk” postmodernism och nutida post-tänkande är det viktigt att konstatera att *dessa teoretiska kärnelement till stor del går igen i samtida nynietzscheansk (politisk) filosofi*. Här har vi en röd tråd som kan avslöja något väsentligt om kontinuiteten mellan då och nu. Frågan är dock om den nietzscheanska tråden är så röd. Återupprättat vi ett idéhistoriskt perspektiv på Nietzsche som antisocialistisk och antidemokratisk tänkare med höger-revolutionär agenda ställs vi inför en politisk paradox: den intellektuella vänstern bygger sitt post-tänkande på en minst sagt diskutabel tolkning av en politisk filosofi med profascistiska inslag.⁷

Konstaterandet blir knappast mindre paradoxalt för att denna kulturvänster, som i praktiken blockerar kvalificerat systemkritisk historie- och samhällsanalys, främst attackeras från höger. Ett kulturkonserverativt ”tvåfrontsrig” mot nyliberalism och politiserad vänsterestetik har formerats.⁸ Vi instämmer i delar av kritiken, men menar att den ändå leder vilse just för att det postmoderna förfallet misstolkas som uttryck för ett vänsterperspektiv.

Inträdet i det postmoderna – Nietzsches återkomst som nomadisk rebell

Postmodernismen och poststrukturalismen tog form i en historisk situation då 68-upproret ebbade ut och marxismen – i synnerhet den franska strukturalistiska varianten – gick in i en kris. Struktur-marxisten Louis Althusser och hans lärjungar hade en framträdande position på universiteten och i offentligheten, men mot slutet av 70-talet gick Althusserkolan mot sin upplösning parallellt med att Nietzsche befäste sin ställning som en ny typ av rebell. Hur fick Nietzsche denna centrala roll? Hans filosofi tolkades, gjordes användbar och kunde fogas in i detta sammanhang, i en situation av sönderfall och meningsförlost.⁹ Nietzsches idéer ”vann gehör hos en generation av akademiker som hade desillusionerats av 1960-talets politiska misslyckanden” skriver den amerikanske idéhistorikern Richard Wolin.¹⁰

Den tyske tänkarens stora betydelse för fransk filosofi under 1960- och 70-tal måste också förstås mot bakgrund av den franska filosofins särdrag. En viktig roll spelade den filosofiska reaktionen mot G F W Hegels inflytande. Viljan att komma ur Hegels grepp låg i mångt och mycket bakom Nietzsche-renässansen. Michel Foucault förklarade att vår epok försöker ”undfly Hegel”,¹¹ och sättet att göra detta är att lyfta på Nietzsches vingar. (Även Althusserkolan torde indirekt ha bidragit till Nietzsches popularitet – och sitt eget fall – genom sin obevkliga kritik mot konkurrerande, Hegelinspirerade Marxtolkningar.) De franska nietzscheanerna uppfattade Hegel som dialektikens, försoningens och identitetens filosof. Nietzsche fick representera motsatsen: ett fragmentariskt, antimetafysiskt och antisystematiskt skillnadstänkande utan organiserande princip.

Den postmoderna Nietzsche-renässansen hade dock inte varit möjlig utan Gilles Deleuzes *Nietzsche och filosofin* (1962), kallad ”postmodernismens bibel”. Här lades grunden för den franska – och i viss mån också angloamerikanska – Nietzsche-tolkningen: Nietzsche ja-sägaren och antidialektikern. I en essä tio år senare återlanserade Deleuze honom som ”nomad” och ”krigsmaskin” undergrävande alla ordningar och ”koder”, men utan att för den skull, likt marxism och freudianism, skapa nya byråkratier och institutioner.¹² Så tillskrevs Nietzsche fördelen framför Marx att inte göra sig till politisk talesman för ett nytt statligt förtryck. På 70-talet förde Deleuzes krigsretorik tankarna till tidens vänsterterrorism. Men hos honom var det inte fråga om molotovcocktails utan om en våldsam filosofisk diskurs och ett esoteriskt språkbruk.¹³

Med denna pseudoradikalism erövrade den postmoderne Nietzsche universiteten när protesterna lämnade gatorna.

berättelserna räknade Lyotard religionerna och de politiska ideologierna. Framför allt vände han sig mot marxismen.

⁷ Brolin, David: *Friedrich Nietzsche. Liv, filosofi, politik* Häften för kritiska studier, Stockholm 2010.

⁸ Se Lundberg, Johan: ”Smakrevolt” i *Expressen* 5/11 2008.

⁹ Se Olsson, Anders: ”Varför detta enorma intresse för Nietzsche? Meningsförlost i stor skala” i *Dagens Nyheter* 13/8 1986.

¹⁰ Wolin, Richard: ”Frigörelsen förvandlas till förtryck” i *Axess* 5/2007.

¹¹ Cit. efter Eribon, Didier: *Michel Foucault (1926-1984)* Brutus Östlings Bokförlag Symposion 1991 s. 64.

¹² Se Deleuze, Gilles: ”Nomadtänkande” i *Res Publica* 5-6 1986.

¹³ Rehmann, Jan: ”Deleuze och Foucault. Postmodern nynietzscheanism dekonstruerad” i *Häften för kritiska studier* nr 200/2011 (kommande).

Stora delar av det postmoderna programmet är hämtat från Nietzsche. Men när detta väl konstaterats måste man vända Nietzsche mot de postmoderna. Ty den nomadiske rebellen Nietzsche är långt ifrån någon osystematisk eller fragmentarisk tänkare utan ”kärna”. ”Skillnad” för Nietzsche är alltid förknippad med värdeskillnad – vad han kallar Rangordning – mellan människor, moraler och samhällsordningar. Eftersom de postmoderna teoretikerna tror sig kunna negligera – alternativt metaforiskt omforma och demokratisera – Nietzsches politiska idéer blir de blinda för hur Nietzsche praktiskt använder sina teoretiska doktriner (t ex ”perspektivismen”) till att skapa hierarkier. Postmodernister/poststrukturalister arbetar för tolerans och respekt för ”den Andre” men stödjer sig på en tänkare som knappast kunde befinna sig längre ifrån dessa ideal.¹⁴

Är postmodernismen en vänsterståndpunkt?

Hur ser postmodernismens *politiska kärna* ut? Har den en sammanhängande politisk ståndpunkt? Idag förknippas den – kritiskt eller nostalgiskt – med ”68-upproret” och betraktas ofta som ett vänsterprojekt. De franska liberala filosoferna Luc Ferry och Alain Renaut tecknar postmodernismen och poststrukturalismen som en del av ett antihumanistiskt, antiliberal och antiindividualistiskt filosofiskt idéary, vad de kallar ”68-års tänkande”.¹⁵ Beteckningen är en smula vilseledande. Till 68-års tänkande hörde lika mycket Sartres humanism som Foucaults antihumanism vilket komplicerar tesen om postmodernismen som entydigt sprungen ur det vänsterradikala ”68”. Än mer kompliceras naturligtvis bilden av att själva den ideologiska urfadern heter Friedrich Nietzsche. Det var, som ovan antytts, när 68-års radikaliseringsvåg bröts som Nietzsche – postmodernt omtolkad – på allvar kunde ersätta Marx.

Initialt uppfattades postmodernismen heller knappast som ett vänsterprojekt. Europeiska vänsterintellektuella reagerade tvärtom mycket kraftigt mot den framvällande postmoderna vågen. Jürgen Habermas gick i början på 80-talet till angrepp på den franska postmoderna politiska filosofin, vilken han sammankopplade med upplysningsfientlighet, antimodernism och tysk ungersk konservatism. En annan framträdande kritiker var den amerikanske litteraturvetaren Fredric Jameson som gav en sociohistorisk inramning och begreppsbestämning av postmodernismens framträdande. Han beskrev den i marxistisk anda som ett överbyggnadsfenomen och som en konsekvens av den globala kapitalismens nya produktions- och organisationsformer. Jamesons definition löd ”senkapitalismens kulturella logik”.¹⁶

Så kan vi ta ett kliv till nutiden och Richard Wolin:

*Enligt den vedertagna uppfattningen är både poststrukturalism och postmodernism rörelser som tillhör den politiska vänstern. Men det är ett anspråk som snabbt faller samman vid en närmare granskning. Vänstern har ju trots allt i ett historiskt perspektiv varit pålitligt rationalistisk och universalistisk, försvarat demokrati, jämlikhetssträvanden och mänskliga rättigheter.*¹⁷

Idéhistorikern Svante Nordin daterar humanioras ”kris” i Sverige till 60- och 70-talen, en kris som han anser fullbordas av postmodernismen på 80- och 90-talen.¹⁸ Denna historieskiss antyder en obruten ideologisk linje. Därför fick Nordin i en tidningsintervju frågan om inte postmodernismen ”snarare kom in från höger”. Svaret löd att ”jag uppfattar den ju inte som en vänsterståndpunkt – däremot uppfattar jag den som vänsterns ståndpunkt!”¹⁹ Här har vi alltså själva problemet – och tillika paradoxen – i ett nötskal. Vänsterintellektuella håller sig med idéer och teorier som inte i någon rimlig mening är vänsteridéer.

Posttänkandet

Att idag utmana postmodernismen från en radikal position framstår som ett fåfängt företag. Förutom att all kritik kan avfärdas som konservativ (i en eller annan mening) vill alltså ingen längre kalla sig

¹⁴ Se Brolin (2010) kap 7: *Nietzsche och fascismen*.

¹⁵ Ferry, Luc & Renaut, Alain: *French Philosophy of the Sixties. An Essay on Antihumanism* The University of Massachusetts Press 1990.

¹⁶ Jameson, Fredric: ”Postmodernismen eller senkapitalismens kulturella logik” i Mikael Löfgren och Anders Molander (red): *Postmoderna tider* Stockholm 1986. Jfr Rehmann (2004) s. 15.

¹⁷ Wolin (2007).

¹⁸ Nordin, Svante: *Humaniora i Sverige: Framväxt – Guldålder – Kris* Atlantis 2008.

¹⁹ Nordin, Svante, cit. efter ”Professor på krigsstigen” i *Dagens Nyheter* 29/3 2008.

postmodernist. Det gäller även dem som inskolats i premisser och metoder som föga skiljer sig från dem vi lärt känna som postmodernerna. Men trots att beteckningen anses omodern finns i dagens kulturklimat en utbredd acceptans av grundläggande drag i en postmodernistisk orientering. Det är också uppenbart att flera av samtidens hyllade filosofiska och politiska teoretiker – exempelvis Giorgio Agamben, Antonio Negri, Jacques Rancière, Ernesto Laclau och Chantal Mouffe – anammat teorier och begrepp från postmodernism och poststrukturalism. En spöklik intellektuell scenförändring har ägt rum: postmodernismen är död och begravnen – men går likafullt igen. Det är denna välkända/misskända gengångare vi har valt att kalla för posttänkandet.

På de vida fält där posttänkandet expanderar kan man ringa in olika varianter av poststrukturalism (t ex Foucault & Deleuze), av postkoloniala studier och postmarxistisk teori (t ex Hardt & Negri, Laclau & Mouffe), kanske postfeminism. De nyssnämnda tänkarna har inom stora delar av humaniora och samhällsvetenskap, i kulturanalytiska texter på respekterade kultursidor och i sofistikerade kulturtidskrifter fått rykte om sig att stå för det allra mest spännande av det nyaste nya. Låt oss nu spinna vidare på tråden mellan pre-post (Nietzsche), klassisk post (postmodernism) och post-post (posttänkandet).

Det teoretiskt lättfotade posttänkandet lider av sin passionerade förälskelse i nynietzscheansk efterklangsfilosofi. Den inspirerar genrens mästartänkare, genomsyrar grundläggande problematiker och därmed förbundna analysområden. För knappt femtio år sedan misstolkade Gilles Deleuze Nietzsches socialt hierarkiserande begrepp *Wille zur Macht* (vilja till makt) via en falsk jämförelse med 1600-talsfilosofen Baruch Spinozas demokratiskt syftande begrepp *potentia agendi* (handlingskraft). Den deleuzianska operationen – av den tyske filosofen Jan Rehmann betecknad som en intellektuell skandal²⁰ – har därefter blivit rutin och fortplantar sig genom hela den postmodernistiska traditionen fram till nutida Nietzscheforskning.

Södertörnsfilosofen Fredrika Spindler brottas än idag med Deleuzes nietzscheanska maktviljeproblem. I en färsk studie²¹ vill hon påvisa den radikala aktualitet en ”nietzscheansk analys” har för modern politisk filosofi utan att dra in den historiske Nietzsches radikalkonservativa teser i resonemanget. Men vad är skillnaden mellan Nietzsches politiska filosofi och ett ”nietzscheanskt” bidrag till vårt politiska tänkande? Boken igenom formulerar Nietzsche själv i referat och citat det som utmynnar i en ”nietzscheansk” syn på det politiska. Rensar man ut Nietzsches anstötligaste politiska utsagor, kvarstår ändå hans filosofiska grundbegrepp, såsom den rangordnande maktviljan.

Det är exakt här som sanningsviljan förlorar sitt intresse för Spindler och viljan till ideologiskt kreativa nytolkningar blir oemotståndlig. Intellektuellt är hennes politiska aktualiseringsprojekt dödfött – men lärorikt i så motto att det ger en pedagogiskt klar inblick i hur nynietzscheanismen betraktar vetenskapligt arbete, hur den praktiserar en alldeles egen metodologi av närmast antiintellektuell art. Framför allt ger det en uppfattning om den nynietzscheanska analysens ohistoriska, asociala och antipolitiska implikationer.²² Spindler förvaltar postmodernismens schematiska – för att inte säga essentialistiska – bild av det moderna projektet (inklusive modern politisk filosofi). När hon talar om ”vår” moderna tradition medger hon att bilden är förenklad, men inte att förenklingen är designad för att underlätta för henne att spika sin ”filosofiska” grundtes: Nietzsche mot alla andra. (Vi ska strax möta en nynietzscheansk variant som driver den idéhistoriska förenklingen ända därefter att Nietzsche själv kan inordnas i det moderna upplysningsprojektet.)

Maktens metafysik, retorikens makt

I svensk humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning är Michel Foucault oerhört populär, hyllad för sin ”nya” och mer ”sammansatta” förståelse av makten. Men man har nogsamt undvikit frågan om hur mycket av Nietzsches högerradikala filosofi som göms i Foucaults enormt inflytelserika maktbegrepp. Hans sammansmältning av ”makt” och ”vetande” (*pouvoir/savoir*) är en blåkopia av Nietzsches härledning av en vilja till sanning från viljan till makt. Den nynietzscheanska retoriken hos Foucault om den ”mikrofysiska” maktens mångformighet döljer ett essentialistiskt begrepp om en

²⁰ Rehmann (2011).

²¹ Spindler, Fredrika: *Nietzsche. Kropp, konst, kunskap* Glänta 2010.

²² Se Fredriksson, Göran: ”Drabbad av Nietzsche, fånglad av Deleuze” i *Häften för kritiska studier* nr 200/2011 (kommande).

gåtfull kraft *bakom* faktiska sociala relationer; en maktanalys som är blind för förekomsten och betydelsen av antagonistiska sociala motsättningar (arbete-kapital etc).²³ Detta konstaterade har långtgående konsekvenser för stora delar av dagens forskning och politik. Hur motsätter man sig en abstrakt, evig och undflyende makt? ”Om det verkligen förhåller sig så som Foucault påstår, att ’makten’ finns överallt, verkar det ju så gott som meningslöst att bekämpa den”.²⁴

En granskning av Foucaults allestädes närvarande inflytande avslöjar nynietzscheanismens dolda betydelse för teoribildningen även inom postkoloniala studier.²⁵ Så ock för tre prominenta filosofers framfart i de postdiskursiva farvattnen: Giorgio Agamben, Michael Hardt och Antonio Negri. De kan knappast klaga på mottagandet i den svenska offentligheten. I *Dagens Nyheter* har Stefan Jonsson länge kritiklöst lyft fram trions stora betydelse för den internationella intellektuella debatten.²⁶ Han menar att Hardt & Negri med sitt begrepp ”imperiet” lyckas ringa in vår tids ”suveräna makt”, den maktform som enligt Agamben vilar på ”biopolitisk” grund. Möjligen är det navigeringen efter dessa tre fixstjärnor som lett Jonsson till den politiskt livsfarliga slutsatsen att ”nyliberalismen som sådan” gått ur tiden – en märklig uppfattning för att hävdas av en universitetslärare som i sin dagliga gärning kämpar med en alltmer marknadsanpassad forsknings- och utbildningspolitik i en alltmer köp-och-sälj-inriktad högskola.

Postmodernismen ersatte den socialt förankrade ideologianalysen med fritt svävande foucaultska ”diskurser” eller lyotardska ”berättelser”. I posttänkandet florerar en tandlös berättelsevariant. Jonssons tes om nyliberalismens ideologiska kollaps kläds posttypiskt i termer av ”den nyliberala berättelsen”. Hans kollega, idéhistorikern Anders Burman, hävdar att postmoderna teorier möjliggör kritisk granskning av ”fördummande berättelser” och kan bidra till meningsskapande alternativ; ”berättelser och motberättelser [behöver] inte utesluta ett kritiskt, teoretiskt perspektiv.”²⁷ Formulerad som okritisk, oteoretisk berättelse om ”berättelsens” radikala potential blir hans narrativa tes blott en from förhoppning. I själva verket är det populära berättelseperspektivet en del av samhällsanalysens kulturalisering; snarare än att avslöja medial fördumning speglar det den politiska debattens allmänna estetisering.

Burman presenterar postmodernismen (läs: Derrida och Foucault) som ett ”ödmjukt tänkande”, ”upplysningsbejakande” i ”Montaignes och Nietzsches anda.”²⁸

Nietzsche förvandlad till upplysningstänkare! Till skillnad från klassiska postmodernister som Jean-François Lyotard vågar samtidens posttänkare inte längre stå för en konsekvent upplysningskritik. Attitydförändringen sammanhänger med att postmodernismens rötter i motupplysning och proto-fascism (Nietzsche, Heidegger, Klages) uppdagats. Dessutom diskrediterades postmodernismen av en serie ”affärer” (Heidegger, de Man, Sokal) under 80- och 90-tal. Efter dessa intellektuella bakslag var inte längre angrepp på förnuft och upplysning lika gångbara. Det är bakgrunden till talet om postmodernismen som en ”ny upplysning”.²⁹

Kejsarens nya kläder

Svenska kulturtidskrifter och bokförlag (Glänta, Site, Fronesis, Tankekraft förlag m fl) formligen spottar ur sig översättningar av kontinentala posttänkare – från ärkepostmodernisterna Foucault och Deleuze till Paul Virno, Agamben, Mouffe och Negri. Vurmen för den senare ger en tydlig vink om postmarxismens relativt starka ställning i vårt land. Den av fransk poststrukturalism präglade maktteorin i Hardt & Negris *Imperiet* (2000) utmynnar i en politisk analys som låter förstå att makten saknar centrum, att USA inte längre är en hegemon, att imperialismen är historia och att national-

²³ Rehmann (2011).

²⁴ Wolin (2007).

²⁵ Brennan, Timothy: ”Postkoloniala studiers europeiska rötter. En undertryckt idéhistoria” i *Häften för kritiska studier* nr 197/2008.

²⁶ Exempelvis ”Åren då vi lärde oss leva med katastrofer” i *Dagens Nyheter* 13/12 2009.

²⁷ Burman, Anders: ”Pomo-vänstern granskar fördummande berättelser” i *Arena* nr 6/2008 s. 37.

²⁸ Burman, Anders: ”Habermas, det postmoderna och upplysningens aktualitet” i Wallenstein, Sven-Olov (red) 2009 s. 54.

²⁹ Förutom Burman (2009) se Sven-Olov Wallensteins recension av Jean-François Lyotards *Det postmoderna tillståndet*, som präglas av ambitionen att inordna Lyotards förnuftskritik i den kantska upplysningstraditionen: ”Tillbaka till framtiden” i *Aftonbladet* 17/10 2009.

staterna spelat ut sin roll. Arbetarklassen och folket upplöses i den svärmiska ”multituden”. Med den italienske filosofen Domenico Losurdos ord demonstrerar Imperiets USA-apologetiska hållning ”västmarxismens’ självförstörelse”.³⁰ Och enligt Timothy Brennan är Hardt & Negris teorier om ”*imperiet*” kejsarens nya kläder, bestående av en tredjedel populariserad Deleuze, en tredjedel referat av europeisk politisk teori och en tredjedel futurologiska spekulationer.³¹

Postmarxismen har från sin position på posttänkandets ”vänstra” flank effektivt bidragit till att decennier av internationellt livaktig systemkritisk marxistisk diskussion i realiteten är i det närmaste okänd i Sverige. Ödeläggelsen av denna idétradition innebär att fältet lämnas fritt för nyliberalismen att uppträda som normalvetenskap och politisk overrideologi på områden som posttänkandet finner ointressanta (t ex den samhällsekonomiska verkligheten). Likt all annan postideologi förväxlar postmarxismen en principiellt odogmatisk hållning med en principiös teoretisk eklekticism – en inställning vars ”öppenhet” tenderar att omöjliggöra kritisk och seriös vetenskaplig debatt i precis samma utsträckning som den dogmatism vilken den framställs som ett metodologiskt alternativ till.

Det idealistiska posttänkandet har visserligen ingen hegemonisk ställning inom samhällets i bred mening kulturella sfär och utgör knappast något hot som självständig ideologi. Men i och med att det dominerar inom vissa för det offentliga samtala centrala fält – hela akademiska institutioner och discipliner och kulturjournalistiska genrer – har posttänkandet ändå indirekt en ödesdiger ideologisk funktion. Det marginaliserar och blockerar kunskap om historiska sammanhang och processer, strukturell samhällsanalys och sociomateriella förklaringar. Posttänkandets fascination för estetik, dess ensidiga kulturalism och i grunden apolitiska inriktning på identitetspolitik leder bort från rationell analys och kritik av nyliberal kapitalism och underminerar försvaret för sociala rättigheter och en utvidgad demokratisk offentlighet.

³⁰ Losurdo, Domenico: ”Wie der ’westliche Marxismus’ geboren wurde und gestorben ist” i *Die Lust am Widerspruch. Theorie der Dialektik – Dialektik der Theorie Symposium aus Anlass des 80. Geburtstages von Hans Heinz Holz* trafo verlag, Berlin 2008 s. 53.

³¹ Brennan, Timothy: ”Imperiets nya kläder: Agamben, Hardt & Negri” i *Häften för kritiska studier* nr 200/2011 (kommande).